המשחרר חצי עבדו יצא לחירות גיטו וידו באין כאחת ואי אמרת שיירו משוייר עובר לאו ירך אמו הוא אמאי זכתה לו והא תניא נראין שהעבד זוכה לקבל גט שחרור של חבירו מיד רבו שאינו שלו ולא מיד רבו שלו אלא ש"מ אם שיירו אינו משוייר ותיובתא דרבי יוחנן תיובתא לימא אם שיירו משוייר תנאי היא דתניא האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד ולדה כמוה דברי ר' יוסי הגלילי וחכמים אומרים דבריו קיימין משום שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה קרא מאי תלמודא לרבנן אמר רבא (אמר) קרא לרבי יוסי הגלילי דקתני ולדה כמוה שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה בזמן שהאשה לאדוניה ולדה לאדוניה מאי לאו בהא קמיפלגי דרבי יוסי סבר שיירו אינו משוייר ורבנן סברי משוייר אמר לך ר' יוחנן דכולי עלמא שיירו משוייר והכא היינו טעמא דאמר קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה אלא ודאי לימא כי הני תנאי דתניא השוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי תני חדא אין נאכלת אלא לזכרי כהונה ואינה נאכלת אלא ליום אחד ואינה נאכלת אלא לפנים מן הקלעים ותניא אידך נאכלת לכל אדם ונאכלת בכל מקום ונאכלת לעולם מאי לאו תנאי היא דת"ק סבר שיירו אינו משוייר ומר סבר שיירו משוייר אמר לך רבי יוחנן דכ"ע אם שיירו משוייר והני תנאי בהא קמיפלגי דמר סבר ולדי קדשים בהוייתן הן קדושים ומר סבר ולדי קדשים במעי אמן הן קדושים ואיבעית אימא לא קשיא כאן בשהקדישה ולבסוף נתעברה כאן בשנתעברה ולבסוף הקדישה מתקיף לה רבא ממאי דטעמא דרבי יוחנן אם שיירו משוייר דלמא היינו טעמא דר' יוחנן דאדם מתכפר בשבח הקדש אמר ליה רב המנונא רבי אלעזר תלמידיה דרבי יוחנן ויתיב לקמיה דרבי יוחנן ולא אהדר ליה האי שינויא ואת אמרת טעמא דר' יוחנן משום דאדם מתכפר בשבח הקדש: אם משאמר הרי זו שלמים נמלך כו': פשיטא ולדן שלמים אלא כל אימת דבעי מימלך אמר רב פפא לא נצרכה אלא שאמר בתוך כדי דיבור מהו דתימא תוך כדי דיבור כדיבור והאי עיוני הוא דקמעיין קמ"ל: **מתני'** הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דברי רבי מאיר אמר רבי יוסי אם לכן נתכוין תחלה הואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחת דבריו קיימים ואם משאמר תמורת עולה נמלך ואמר תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה:

גמ'

דתנא קמא סבר אם שיירו משוייר. וכיון דלאי בעי למשיירי' ולמיעבדיה חולין הרשות בידו אלמא בהמה באנפי נפשיה היא וא"כ כי מקדיש ליה לאימיה בחטאת חל נמי קדושת פיו על הולד והוי נמי חטאת ומשום הכי אינה נאכלת ותנא בתרא סבר שיירו אינו משוייר אלא כירך אמו הוא וכי מקדיש ליה לאימיה הולד קדוש מטונה דאם כשאר ולדות קדשים ולא מקדושת פיו ומיהו כי שחטה לאימיה ומצא בה ולד בן ארבעה חי אינו קדוש דבהוייתו דוקא הוא דקדוש וזה שלא היה לו הוייה לא קדוש ומש"ה קאמר דנאכלת לכל אדם דלאי שיירו משוייר מיד דאקדיש ליה לאימיה תחול נמי קדושת פיו על הולד והקשה מורי הרמ"ר דבמתני' תנן היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים ופרש"י עלה דלא שייך למימר בהוייתן הן קדושין בהקדיש' מעוברת אלמא אינו יכול לשנות הולד דמטונה דאם קדיש מיד דאקדיש ליה לאימיה ומותיב מינה לר' יוחנן דאמר שיירו משוייר ובעי למימר דאית ליה להאי מתני' שיירו אינו משוייר ואפ"ה אינו יכול לעשות הולד כחולין ואי חולין הוא כדאמר הכא למ"ד שיירו אינו משוייר אמאי אינו יכול להקדיש הולד בעולה ותירץ דל"ל דקדושת האם מוקי לה בהכי דלא מצי לאקדושי בקדושה אחרת אלא מיד שיולד תחול עליו קדושת האם מיהו חולין הוא עד שיולד ואי שחט לאימיה בתוך כך הולד נאכל לכל אדם ואע"ג דברישא דמתני' תנן אם נקנה זבחי שלמים ואוקימנא בגמ' בבהמת קדשים אלמא יכול הוא לשנות הולד בקדושה אחרת ההוא בהקדישה ולבסוף נתעברה איירי כדפרישית בריש שמעתין וצריך לחלק בין הקדישה מעוברת להקדישה ולבסוף נתעברה ויש ספרים דגרסי איפכא ת"ק סבר שיירו אינו משוייר וחלה קדושה על הולד מטונה דאם מיד לפיכך אינו נאכל ותנא בתרא סבר שיירו משוייר והוי הולד חולין ומש"ה קתני דנאכל לכל אדם ואין אנו יכולין להעמיד דנהי נמי דלא חלה קדושת האם על הולד למ"ד שיירו משוייר מ"מ תיחול עליה קדושת פה האדם כדתנן במתני' היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים ועוד היכי מצינו למימר לת"ק דשיירו אינו משוייר הא בפ"ק (לעיל דף י.) גבי פלוגתא דבר פדא ור' יוחנן דקדושה חלה על העוברין מייתי הני ב' ברייתות דהכא למימר כתנאי וא"כ ע"כ ההיא דאינה נאכלת בעי לאוקומי כר' יוחנן ואיהו סבר דשיירו משוייר אלא ודאי גירסת רש"י עיקר:

ואת אמרת טעמא דר' יוחנן משום דסבר אדם מתכפר בשבח הקדש. תימה דהכא משמע דאית ליה לרבי יוחנן אין אדם מתכפר בשבח הקדש ובפ' בתרא דכריתות (דף כח.) מיבעיא ליה ר' אלעזר לר' יוחנן אי מתכפר בשבח הקדש או לא אמר לו כמה ק) [שנים] גדל זה בינינו ועדיין לא ידע אי מתכפר בשבח הקדש או לא אלמא דס"ל דמתכפר וצריך לחלק בין שבח הקדש דמודה לשבח הקדש דחטאת והכא בחטאת:

לא נצרכה כח) שאמר תוך כדי דיבור. ל) פי' כדי שאלת [שלום] תלמיד לרב שלום עליך רבי דהא ק) דקי"ל (ב"ב קכ:) תוך כדי דיבור כדיבור דמי והיינו כדי שאלת רב לתלמיד ר):

המשחרר חצי עבדו. קנה לחציו והוי חציו בן חורין ואע"פ שלא שחררו כולו יש לו יד לקבל את גיטו דגיטו וידו באין כאחד: **אלא אי אמרת אם שיירו משוייר.** אם שחרר האם ושייר הולד משוייר הוא לעבודתו אלמא ב' גופים נינהו אמאי זכתה לו הויא) כעבד המקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו שלו שניהם עבדים לאיש אחד ואין חבירו משוחרר שהרי הרב לא השליך גט השחרור כב) מידו דהואיל ונתנו לעבדו כמי שנתנו בתפוסתו דמי: **דתניא נראין הדברים כו' מיד רבו של חבירו שאינו רבו שלו.** דלגבי ההוא נברא יש לו יד לעבד זה שהוא שליח לקבל את הגט הואיל וזה אינו רבו: **וולדה כמוה.** משוחרר: **דבריו קיימין.** והולד עבד: **קרא מאי תלמודא לרבנן.** קרא משמע טפי כר' יוסי הגלילי כג) דהולדות הולכין אחר האם: **אינו משוייר.** אלא ירך אמו הוא ומש"ה יצא לחירות כמוה כד): **והכא היינו טעמא.** דר' יוסי הגלילי דבהדיא גלי בה קרא ולאו משום דירך אמו הוא אלא גזירת הכתוב הוא גבי שפחה: **השוחט את החטאת.** קס"ד שהקדישה מעוברת: **מאי לאו בהא פליגי דת"ק.** דמשוי ליה תורת חטאת קסבר אם שיירו משוייר וכיון דחשיב כבהמה באנפי נפשה כי לא שיירה נמי חיילא עליה קדושה בבטן: **ותנא בתרא.** דמשוי ליה תורת חולין סבר אם שיירו אינו משוייר דלא חשיב כבהמה באנפי נפשה אלא ירך אמו הוא ומחמת אמו הוא דקדיש כשאר ולדות קדשים וההיא קדושה לא נחתא עליה עד שעת לידה דסבירא לן ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין ולא קודם: **אמר לך ר' יוחנן דכ"ע.** אי בהקדישה מעוברת עסקינן ודאי אם שיירו משוייר וכי לא שיירו קדוש הולד כחטאת גמורה אבל בהקדישה ולבסוף נתעברה פליגי ובהא פליגי דמר סבר בהוייתן ומר סבר במעי אמן: **כאן בהקדישה ולבסוף נתעברה וכו'.** ודכ"ע בהוייתן הן קדושין ולא במעי אמן והך דקתני קדוש כחטאת דנתעברה ולבסוף הקדישה דכ"ע אם שיירו משוייר וחשיב למיקדש באנפי נפשיה והני תנאי לא פליגי מידי: **מתקיף לה רבא.** אהא דמותבינן ליה לר' יוחנן מאם היתה מעוברת זכתה לו ומוקמינן ליה בתיובתא: **מאן לימא לן דטעמיה דר' יוחנן משום דאם שיירו משוייר.** דתיהוי כה) תיובתא: **דלמא טעמא דר' יוחנן.** דאע"ג דמכח אימיה קדיש לא אזיל למיתה דאדם מתכפר בשבח הקדש וכי אזיל ולד חטאת למיתה היכא דלא רצה להתכפר בו אלא באמו: **א"ל רב המנונא.** לא מלית אמרת דטעמיה דרבי יוחנן לאו משום דאם שיירו משוייר דודאי משום הכי הוא דהא רבי אלעזר דמותביה לר' יוחנן לעיל(ט) מהיא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים: **תלמידיה דרבי יוחנן הוא וקמיה הוה יתיב.** ואותביה ולא אהדר ליה רבי יוחנן האי שינויא דלימא ליה אנא כו) סבירא לי דמכח אימיה קדוש ולא מחמתיה דנפשיה וטעמא דידי משום דאדם מתכפר בשבח הקדש: **אלא כל אימת דבעי מימליך.** בתמיה: (כ) **בתוך כדי דבור.** כדי שאלת שלום רב לתלמיד ואמרי לה תלמיד לרב (ב"ק עג:):

מתני' כו) **הרי זו תמורת עולה.** דר"מ לית ליה תפוס לשון ראשון: **דבריו קיימין.** ותהוי תמורת עולה ותהוי תמורת שלמים ותרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים. ובהכי עסקינן שהיו לפניו עולה ושלמים כשהמיר את זו בהן:

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ו מהל' עבדים הל' ד ופ"ט:

יב ב מיי' שם פ"ו הלכה ח:

יג ג ד מיי' שם פ"ו הל' ה:

יד ה מיי' פ"ד מהלכות תמורה הלכה ג:

טו ו מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה א:

טז ז מיי' פ"ב מהל' תמורה הלכה ד:

◆

מוסף רש"י

מיד רבו שאינו שלו. דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור, שליח נמי מצי מיהוי (גיטין כג.). **ולא מיד רבו שלו.** אם שניהם של איש אחד (שם וקדושין כג.) דיד עבד כיד רבו דמי וכשמסרו גט לידו לא יצא בגט מרשותו, ואע"ג דעבד מקבל גט לעצמו, התם הוא דגיטו וידו באים כאחד, דשיחרורו וידיה הוא, אבל לאחריני לא (גיטין שם). **האומר לשפחתו,** מעוברת, **הרי את בת חורין,** בגט שחרור זה, **וולדך עבד ולדה כמוה.** משוחרר, כדיליף בשפחה שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה, בזמן שהאשה לאדוניה הולד שתלד לאדוניה, אין האשה לאדוניה אין הולד לאדוניה (קדושין שם). **מאי תלמודא.** היכא משמע מהאי קרא דבריו קיימין (שם). **אין נאכלת אלא לזכרי כהונה.** כדין חטאת, קא סלקא דעתך בנתעברה בבהמה מעוברת עסקינן, דלאו בנתעברה ליקנית ונתעברה דבלי עלמא הואיל ומכח אימיה הוא דקדיש חולין הוא, דוולדי קדשים בהוייתן הן קדושים, כשהן נולדין ולא במעי אמן (לעיל יא.). **בהוייתן הן קדושים.** ראה לעיל ע"א ד"ה בהוייתן. **בשבח הקדש.** בשבח שהשביח הקדש לאחר שהוקדש (מנחות פ. מכות...). **הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים.** שהעמיד בהמת חולין אצל שתים, אחת עולה ואחת שלמים ואמר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים, **הרי זו תמורת עולה.** תפוס לשון ראשון ואין קדושה חלה על קדושה (זבחים ל.) דאית ליה לר' מאיר תפוס לשון ראשון (ב"ק שם). **הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחת.** והוצרך להקדיש זה אחר זה (זבחים ל.) ושל כרתי הוציא זה אחר זה (פסחים ג.). **דבריו קיימים.** ותרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים (ב"ק שם וזבחים שם).

◆

שיטה מקובצת

א] עבדו [יצא] לחירות דגיטו וידו ס"א קנה ונעשה כמקנה לה אחר מאבריה וגיטו וידו כו' כך היא גט"י: ב] כאחת אלא אי אמרת שיירו משוייר ועובר לאו: ג] נראין דברים שהעבד: ד] שלו דיד עבד כיד רבו דמי: ה] ותיובתא. גליון תימה לימא דרבי יוחנן אנא דאמרי כר' אלעזר [דאמר] (ורבי שמעון דאמרי) ולד עצמו יקרב פסח בפ' ואלו קדשים (דף יט ע"א) ומוקמינן בבהמה מעוברת ועובר לאו ירך אמו ואם שייר משייר וצריך לומר דהתם מפריש נקבה לפסחו דלא מצי חייל על האם דאמרינן דכיון דמצי חייל אולד משייר הוא כדי שיחול חובתו אבל הכא דמצי חייל חובתו על האם אם אין משייר לגמרי בעלמא לא אמרי ליה הכא. לשון הר"י ז"ל בגליון: גליון אע"ג דאמרי' בסמוך תנאי היא מ"מ איתותב מההיא דאם זכתה לו. ע"כ: ו] רבא קרא אמר: ז] לאדוניה אין האשה לאדוניה אין ולדה לאדוניה: ח] יוסי הגלילי סבר אם שיירו אינו משוייר ורבנן סברי אם שיירו משוייר: ט] דכו"ע אם שיירו משוייר והכא היינו טעמ' דר"י הגלילי דאמר קרא כו' לאדוניה לימא תיובת אלא ודאי נמחק: י] תנאי. ס"א דתני חדא השוחט כו' ותניא אידך כו': יא] ומצא עי' תוס' זבחים (דף לה ע"א) ד"ה פיגל: יב] ליום ולילה אחר: יג]

מסורת הש"ס

א) גיטין כג: ע"ש מא: ע"ש, ב) לפי גירסת רש"י נ"ל אלא אי אמרת, ג) [חולין נח. וש"נ], ד) גיטין כג: קדושין כג:, ה) [עי' תוס' סנהדרין פ: ד"ה עובר כו' דר"ת לא גרים ליה], ו) קדושין סט., ז) רש"ק מ"ו, ח) נ"א מאי קרא לרבי יוסי הגלילי קאי דקתני כו' נ"ק, ט) לעיל יא., י) [זבחים קיד. וש"נ], כ) [מנחות פ. פא. כריתות כח.], ל) [ב"ק עג.], מ) [ב"ק עג:], נ) זבחים ל. ב"ק עג: נדרים פז: [ועוד נוכר פלוגתא דר"מ ור"י בנדרים כו.], ס) להוי נ"ק, ע) [ע"א], פ) נ"ק, צ) עי' רש"ק, ק) [נ"ל קיי"ל], ר) [ול"ל לשאילת בגמ' ב"ק עג:].

◆

תורה אור השלם

1. אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו: שמות כא ד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' דת"ק סבר שיירו משוייר ומר סבר שיירו אינו משוייר: (ב) רש"י ד"ה בתוך כדי נ"ב ול"ע בב"ק עג: ע"ש:

◆

גליון הש"ס

גמ' ותיובתא דרבי יוחנן תיובתא. עיין בב"ק דף מז ע"א תוס' ד"ה מאי: שם תני חדא אין נאכלת. עיין זבחים דף לה ע"א תוספות ד"ה פיגול:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' דת"ק כו'. גרס"י להיפך: [ב] שם והאי עד דקמעיין. נ"ל דליג (עי' מ"ל פט"ז מהל' מעשה הקרבנות):

◆

רבינו גרשום

מאבריה וגיטו וידו של ולד באין כאחד, ויש לה רשות לאמו לעצמה שמקבלת לו גיטו וליכא למימר מה שקנתה שפחה קנתה רבה דהא יש בה קצת שחרור [אלא אי אמרת כו'. מי זכיא ליה לקבל גיטו: והתניא [נראין] דברים שהעבד מקבל גיטו של חבירו מיד רבו של חבירו. דכיון דליתיה עבדו של נותן הגט הלכך יכול לקבל ממנו וזוכה בו לחבירו אבל לא מיד רבו של עצמו לצורך חבירו אם היו שניהם של אדון אחד משום דיד עבד כיד רבו דמי דמה שקנה עבד קנה רבו ואי אמרת אם שיירו משוייר ועובר לאו ירך אמו הוא א"כ לא נעשה כהקנה לה אחד מאבריה ואמאי זכתה לו אלא מדא' אם היתה עוברה זכתה לו ש"מ דעובר ירך אמו הוא וקשיא לר' יוחנן: משום שנאמר האשה וילדיה. כלומר שהרי דהולד הולך אחר האשה והרי הוא כמוה: מאי ת"ל לרבנן כלומר מה ראייה הוא הכתוב לרבנן ארובה קשיא להו אלא לר' יוסי הגלילי מסייע: מאי לאו תנאי היא כו'. (כיון) דמצאו חי: אינו נאכל אלא לזכרי כהונה כו'. כלומר שיש עליו כל דין חטאת: מאי לאו בהא פליגי. דת"ק סבר אם שיירו אינו משוייר אלא ירך אמו ודינו כאמו ותנא בתרא סבר אם שיירו לעובר שאם רצה להקדיש לו בפני עצמו לשם זבח אחר היה יכול ולאו ירך אמו הוא ולא הוי דינו כאמו וא"ד איפכא דת"ק סבר אם שיירו משוייר דיכול להקדישו בפני עצמו לחטאת הלכך דינו כחטאת ואידך תנא סבר אם שיירו אינו משוייר: ואיבעית אימא לא קשיין. הא דמשוי ליה דינו כאמו מיירי דנתעברה ולבסוף הקדיש כיון דהיה יכול להקדיש עובר לחוד ואימיה לחוד יש לו דין חטאת ואידך תנא דלא משוי דינו

כחטאת מיירי בהקדישה ולבסוף נתעברה כיון דבשעת הקדש ליכא עובר דמצי מקדיש ליה הלכך לא הוי דינו כאמו: [דלמא היינו טעמא דר' יוחנן דאמר רצה בולד מתכפר דאדם מתכפר בשבח הקדש דהיינו ולד: א"ל רב המנונא ר' אלעזר תלמיד דר' יוחנן הוה ויתיב קמיה. וקא מותיב ליה היא שלמים וולדה עולה (תמורת שלמים וולד); ולא אהדר ליה האי שינויא. אלא א"ל ר' טבלא בר מינה והתניא כו': ואת אמרת כו'. אלא מדלא אהדר ליה הכי ש"מ דטעם דר' יוחנן משום דאם שיירו משוייר הוא: מתני' ה"ז תמורת עולה

... לה אחד: יג] לאו בהא פליגי דת"ק דקא משוי לעובר כאימיה סבר אם שיירו משוייר ותנא בתרא דלא משוי ... משוייר: יד] בהוייתן. עי' תוס' זבחים (דף לה ע"א) ד"ה אף: טו] מתקיף כל הספרים שנים של בח"י גורסין זה המתקיף למעלה ג"כ מיד אחר אמר ר"י הפריש חטאת מעוברת וילדה כו' מתיב ר"א עד אמר ר' טבלא כו' מתקיף לה רבא ממאי כו' אמר ליה רב המנונא כו' וא"א מתניתין כשהפריש בהמה ולבסוף נתעברה וכי קאמר ר"י שהפריש בהמה מעוברת דאם שיירו לולד משוייר